

Najstarszy kościół Warszawy

będzie doprowadzony do dawnej świetności

Historia kościoła Nawiedzenia N. M. Marii Panny

Nie wszyscy zapewne znają historię najstarszego kościoła Warszawy. Przy zbiegu ulic Kościelnej i Przyrynkowej oraz rynku Nowego Miasta stoi wspaniały zabytek architektury polskiej: kościół Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny. Piękna jego gotycka wieża góruje nad całą okolicą. Kościół stoi na wzniesieniu, zwanej Górką Panny Marii. Od strony Wisły wieża kościoła, a nawet i sam kościół widać z dużej odległości. Wspaniały także widok roztacza się z wieży kościoła. Cała niemal Warszawa leży jak na dłoni.

Spojrzenie wstecz

Mimowoli patrząc na Warszawę z najwyższego okna dzwonnicy kościoła Panny Maryi zwraca się myśl wstecz do czasów Piastów i Jagiellonów. Boć przecież dzwonnica ta przetrwała tyle pokoleń, tyle wieków...

Rok 1410. Jagiełło wyrusza ze swoimi wojami przeciwko nawale krzyżackiej. Ciągłą liczną zastępy rycerzy polskich pod Grunwald. Na miejscu, gdzie teraz stoi kościół Nawiedzenia N. M. P., szumi gęsty bór.

Po wspaniałym zwycięstwie nad krzyżakami, Anna księżna na Mazowszu — postanawia wybudować na chwałę Marii, z której Imieniem rycerze polscy szli w bój, świątynię — wotum. Przygotowano do budowy w roku 1411. Budowa trwała około 2 lat, tak że na przełomie 1412 i 1413 roku świątynia została wykończona. Mała kaplica wyglądała przy wielkiej, potężnej dzwonnicy nader skromnie. Wielkość dzwonnicy przytłaczała po prostu swymi rozmiarami kaplicę.

Owczesny kościół obejmował jedynie dzisiejsze prezbiterium. Wejście do kościoła znajdowało się przy dzwonnicy, tam, gdzie teraz znajduje się zewnętrzny ołtarz z wizerunkiem Ukrzyżowanego. W późniejszych czasach kościół Najświętszej Marii Panny zmienił swój wygląd całkowicie. Stopniowo dobudowywano nową główną, nawę boczne, oraz dwie kaplice. Za czasów Władysława IV — wspomina historyk — kościół Nawiedzenia N. M. P. był najzdobniejszą kościołem Warszawy.

Wygląd dzisiejszy

Obecnie kościół posiada trzy nawy. Charakterystyczne jest to, że nie ma bezpośredniego połączenia kościoła z dzwonnica, a łączy się z nią tylko strych kościoła.

Pierwotnie miał kościół płaski, drewniany pulpit, jak wiele innych gotyckich kościołów na Mazowszu. Żebrowanie pochodzi z czasów ostatniej restauracji w latach 1883 — 1891. W czasie tej restauracji zepsuto fasadę kościoła przez nadanie jej charakteru romańskiego. Jedynie absyda i dzwonnica zachowały pierwotny wygląd.

Wnętrze kościoła

Przyjrzyjmy się teraz wnętrzu kościoła. W prezbiterium po obu stronach stoją dwie nowoczesne, bo pochodzące z 1899 — 1900 r., rzeźby z białego marmuru, dłuta F. Jerace: z lewej strony św. Monika ze św. Augustynem, z prawej Matka Boska ze św. Anną. Przeciekawna jest barokowa kaplica Marii Panny, znajdująca się po lewej stronie w lewej nawie.

W kaplicy tej znajduje się obraz Zwiastowania Najświętszej Marii Panny z połowy XVIII wieku. Piękna, bliźniaczo do poprzedniej podobna, jest także prawa kaplica św. Barbary. W prawej nawie, w pobliżu kaplicy św. Barbary, znajduje się stary ołtarz Męki Pańskiej. Rzeźba Ukrzyżowania w tym ołtarzu pochodzi z połowy XVII wieku.

Zupełnie nowy jest wielki ołtarz. Ołtarz ten przedstawia Zwiastowanie Najśw. Marii Panny. Figura Zwiastowania rzeźbiona jest w alabastrze, dłuta rzeźbiarza włoskiego C. Ferdinanda. Główny ołtarz ufundowany w roku 1932 przez brata proboszcza parafii Nawiedzenia N. M. P. s. p. Dr. Bączkiewicza Ołtarz sprowadzony został z Włoszech (Pietrasanta Italia). W prezbiterium, w miejscach, gdzie kończą się łuki sklepieniowe, są rzeźbione 4 figury: księżnej Anny Mazowieckiej — fundatorki kościoła —

trzymającej dzwonnice, biskupa mazowieckiego z czasów budowy kościoła oraz Jagiełły i Jadwigi.

Stary kościół odnawia się...

Obecnie proboszcz parafii ks. infułat Bączkiewicz postanowił przystąpić do pracy restauracyjnej. Pracę tę powierzył inżynierowi architektowi p. Jachimowiczowi. Aby uzyskać nieco informacji, udajemy się do p. inż. Jachimowicza.

Praca prowadzona przeze mnie — mówi p. inżynier — ma na celu szarmonizowanie zewnętrznego wyglądu poszczególnych części kościoła. Nie cały kościół i nie w takiej jak dziś postaci, budowany był w roku 1411, a jedynie wieża i prezbiterium. Inne części były dobudowywane z biegiem czasu prawdopodobnie główna nawa, a może i boczne budowane były w roku 1564.

Wskazuje na to kamień wmurowany w ścianę kościoła obok dzwonnicy, na którym widnieje data 1564. Całość więc nie jest jednolita. Wieża i prezbiterium są w stylu gotyckim, podczas gdy np. kaplice są barokowe. Fronton, który teraz odnawiamy, posiadał do ostatnich czasów cechy romańskie. Na obrazie Canaletta, z okresu baroka, widać fasadę kościoła N. M. P. w stylu barokowym. W 19 wieku fronton został przebudowany w stylu romańskim, stąd jego obecny wygląd. Pierwotnie miał wygląd gotycki.

Obecnie przy odnawianiu frontonu stanęły przed nami 2 alternatywy: albo poprawić uszkodzenia i zostawić jego dotychczasowy wygląd, albo skoordynować jego wygląd z wyglądem całego kościoła, nadając mu cechy gotyckie. Obraliśmy tę ostatnią drogę. Mimo braku kred. w (wła-

dzie miejskie bowiem nie interesują się tym starym zabytkiem architektonicznym) ze skromnych funduszy parafialnych prowadzimy obecne prace.

Dla nadania frontowi cech gotyckich, zakupiliśmy specjalnie zamówione cegły, mocno czerwone, o większych wymiarach, niż obecnie fabrykowane, takie, z jakich zbudowana jest wieża. Przy odbijaniu tynku odkryto wiele ciekawych śladów. Wszystkie te autentyki zostawiamy widoczne, aby architekci, którzy będą przeprowadzać gruntowną restaurację kościoła, mieli ułatwione zadanie.

Szczyt kościoła nie będzie miał

wyglądu zwykłego kąta, lecz będzie bez naruszenia sklepień naw. Znajdującą się nad oknem nad kruchtą rzeźbę Matki Bożej zostawimy ze względu na przywiązanie doń parafian. Aby nadać frontonowi czysto gotycki wygląd, trzeba było usunąć zupełnie odcina się od całości kościoła, tworząc odrębną całość. Jednak ze względów praktycznych musi być zachowana w dotychczasowej postaci.

Brak funduszy

Kościół Nawiedzenia N. M. P. jako cenny zabytek, trzeba oto-

Ołtarz główny w kościele Nawiedzenia Najśw. Maryi Panny

dzie schodkowy, tak, jak od strony prezbiterium. Okno znajdujące się nad kruchtą, będzie zamurowane, a na jego miejsce będą zbudowane dwie wysmukłe nisze. Wielki kłopot następują dwa okna w lewej i prawej nawie. Ślady zewnętrzne wskazują, że dawniej były to wysmukłe okna gotyckie. W późniejszych czasach zostały zmienione i przebudowane. Przywrócić im pierwotny charakter jest niemożliwo-

ść wielką starannością i opieką. Trzeba, żeby zainteresowały się nim władze budowlane. Wymaga on gruntownej restauracji. Obecne skromne prace są jedynie znikomą częścią w stosunku do tego, co trzeba zrobić. Kościół wymaga remontu tak zewnątrz jak i wewnątrz. Ale na konserwację i przywrócenie kościoła do dawnej jego świetności potrzebne są odpowiednie fundusze.

A. P.

Zbiornik potężnej energii Polska — krajem młodych ludzi

Półowa mieszkańców nie przekracza 30 lat wieku

Ważkie zagadnienie

W ostatnich czasach zagadnieniem, które coraz częściej zajmuje uwagę publicystów, socjologów, przywódców ruchów politycznych oraz tych wszystkich, którzy myślą szerszymi nieo kategorie — jest zagadnienie młodzieży. Właściwie jest to cały kompleks problemów, który próbuje się w ten lub inny sposób rozwiązać i względnie ich rozwiązanie przewidzieć.

Wokół „zagadnienia młodzieży”, których toczy się na łamach prasy codziennej i specjalnej oraz w rozmaitych organizacjach nieustannie dyskusja.

Zainteresowanie społeczeństwa własnym dorastającym pokoleniem jest zjawiskiem naturalnym i powszechnym.

Naturalnym dla tego, że konieczność i postawa młodzieży są nader ważnymi czynnikami w każdej epoce życia narodu. Jest to konsekwencja praw rządzących życiem. Jednostki młode, silne, wyposażone we wszystkie atuty swego wieku i posiadające naturalną skłonność ekspansji, dąga do zajęcia możliwie jak najszerszej pozycji, którąby tę ekspansję umożliwiła.

Postawa wobec życia

Elementem zasadniczym ich postawy wobec życia jest atak. Nie mam nic, chcę mieć wiele, mogę zdobyć wszystko. Oto najważniejsze ogniwa procesu psychicznego, którego wynikiem jest decyzja ofensywy. Ten proces najczęściej odbywa się bez udziału świadomości, jest wypadkową dyspozycji dominujących u człowieka młodego.

Z drugiej strony, jednostki młode obdarzone są większą wrażliwością psychiczną, łatwiej i szybciej reagują na zjawiska otaczające je rzeczywistości. I reakcje te są prostsze niż u ludzi starszych. Stąd entuzjazm dla tego, co nastawieniem i potrzebom młodej psychiki odpowiada, a bunt wobec tego — co prostą

linię jej reakcji próbuje do tych lub owych rzeczy nagiąć.

Tworzenie nowej rzeczywistości

Mówiąc prościej: młodzież przedstawia na ogół zawsze większą wartość (biologiczną) niż pokolenie schodzące z pola działania. Jest ona bogatsza o całe doświadczenie pokolenia starszego, a poza tym reprezentuje ilość energii, której owo pokolenie już nie posiada. Te czynniki dysponują młodzieżą do dokonywania przemian i uzupełnień w życiu społeczeństwa, słowem do tworzenia nowej rzeczywistości.

A mówiąc całkiem po prostu, rzecz sprowadza się do tego: im młodszy jest człowiek (biologicznie a nie historycznie) tym większe ma przed sobą możliwości rozwoju.

Polacy są narodem młodym

Polacy są w tym znaczeniu narodem młodym. Przecież połowa ludności Polski nie przekracza 30 lat wieku, w tym młodzieży w wieku od 20 do 29 lat posiada Polska 20 proc. ogółu ludności. Na każdym 100 mieszkańców jest więc 20-tu w pełnym rozkwicie swych życiowych możliwości. Pro-

Niezwykła odpowiedź

Było to w jednym z pulków parryskich. Dowódca kompanii chciał sprawdzić skalę wykształcenia swych nowych żołnierzy i kazał napisać odpowiedzi na pytanie, jakie mają dwa najważniejsze wypadki z czasów francuskiej rewolucji.

Jeden z żołnierzy postawił na arkuszu dwa starannie wykaligrafowane zera. Kapitan zainteresował się szczególnie tą właśnie odpowiedzią, wezwał więc jej autora i zapytał o znaczenie owych zer. Żołnierz na to: „Wolałem nie odpowiadać, aniżeli pisać jakieś głupstwa, bo nie wiem nic o rewolucji”.

cent ludzi nie przekraczających 40 roku życia stanowi w Polsce 66 proc. we Francji procent ten wynosi zaledwie 61, a w Niemczech 65.

Przewaga kobiet

Na każdym 100 mężczyzn w wieku od 20 do 29 lat przypada w Polsce 114 kobiet. W Niemczech stosunek ten jest korzystniejszy z punktu widzenia interesów państwa, a mianowicie wysokości rocznego kontyngentu rekrutów, wynosi bowiem 100:100. Jeżeli się jednak uwzględni płodność kobiet polskich, sprawa nie przedstawia się tak źle. Mianowicie w Polsce na 100 kobiet w wieku od 20 do 24 lat wypada prawie 14 urodzeń a w wieku od 25 do 29 lat blisko 22 urodzenia.

Światła i cienie rzeczywistości

Cyfry te jednak nie powinny zastępować ciemnych stron rzeczywistości, wprowadzić przyrost naturalny Polski jest wysoki, a wymieralność w stosunku do innych krajów także się zmniejsza, niemniej jednak, jeżeli chodzi o zdrowotność społeczeństwa, jest wiele do naprawienia. Komisje pobożne rok rocznie zgłaszających się do przeglądu młodych ludzi, nie odpowiada wymaganiom do służby wojskowej warunkom zdrowotnym. Racjonalna popularyzacja sportu w szerokich masach nie naprawi całkowicie istniejącego stanu rzeczy, o ile nie będzie szła w parze z podniesieniem ogólnych warunków bytu młodzieży, ale ta sprawa wiąże się z szeregiem zagadnień natury ogólnie społecznej a także politycznej.

Zbiornik energii

Polska jako kraj ludzi młodych jest zbiornikiem potężnej energii, zdolnej do dokonania wielkich dzieł. Trzeba tylko tę energię skierować we właściwe łożysko.

(st. g.)

Garść wiadomości o Hiszpanii

Nie hiszpański, lecz kastylijski urzędowy język Hiszpanii

Popelnia się ogólnie duży błąd, mówiąc o Hiszpanii, czy Hiszpanach, jakoby oficjalnym literackim ich językiem był język hiszpański. Języka hiszpańskiego nie ma, ponieważ oficjalnym językiem jest tylko kastylijski. Początkiem swoim sięga on XV wieku. Po politycznym zjednoczeniu Hiszpanii w roku 1469 oraz po ostatecznym przejęciu Maurów w roku 1492, język kastylijski został uznany za język oficjalny, państwowy. Język ten rozprzestrzenił się szybko poza granice geograficzne Hiszpanii. Ponieważ odkrycie i kolonizacja Nowego Świata była dziełem Kastylijczyków, język ich był używany w Ameryce a następnie i na Filipinach.

Dochodzi do takiego qui pro quo, że gdy w Hiszpanii obok języka kastylijskiego, jako ojczystego, jest używany na północy język baskijski, na pograniczu Portugalii galicyjski (około 2 milionów), kataloński (okolice Katalonii, Walencji), na Balearach —

(4 miliony) oraz szereg innych dialektów, to w Meksyku, Środkowej Ameryce i całej południowej Ameryce (z wyjątkiem Brazylii), język kastylijski jest używany prawie wyłącznie. W ten sposób językiem tym posługuje się około 86 milionów ludzi.

Duena i cabalero

Duena — jest to „przywoitka”, towarzysząca młodym dziewczętom w Hiszpanii podczas spacerów, wycieczek i zabaw. Jest ona „aniołem stróżem” przywoitkiego zachowania się dorastających panienek. Często w grupach publicznych można zauważyć starszą panią, towarzyszącą pięknościom hiszpańskim. Piękne twarzyczki, zawsze uśmiechnięte i rozradowane, z nieodłącznym wachlarzem w ręku, starają się jak najmniej zwracać uwagi na swoich „aniołów stróżów”, które w większości już dzisiaj spełniają swoją rolę raczej dla tradycji, niż dla istoty zagadnienia.

Cabalero — to ostatnio dopiero używane określenie młodzieńca dorosłego, starającego się o rękę swojej wybranki, względnie szukający wybranki. Początkowo mianem „cabalero” nazywano najniższą warstwę szlachty hiszpańskiej.

Wieś a miasto w Hiszpanii

Prawie we wszystkich krajach Europy rozwój miast sięga swymi początkami średniowiecza i to średniowiecza późniejszego. Odtąd bowiem dopiero miasta zaczynają być wybitnie odrębną formą od osad, przyjmując charakter, który w zasadach dotrwał czasów dzisiejszych.

Odmienne sprawa ta przedstawia się w Hiszpanii. Miasta hiszpańskie sięgają swoją odrębną formą czasów najdawniejszych. Dość przytoczyć kilka przykładów. Kartagina została założona przez Kartagińczyków, Tarragona, Sewilla, Kordoba przez Rzymian, Kadys przez Fenicjan. Hiszpania ma jedną jeszcze właściwość, a mianowicie tę, że na przestrzeni dziejów nie zanotowano nigdy większej wędrowki ludności, osiedlenia na wsi, do miast. Stąd też bardzo duża ilość rodzin wiejskich, które siedzą na swoich gospodarstwach tak długo, jak długo istnieją ślady pisane, t. j. już od pierwszych czasów opiewać umiejętnością pisaną. Są to więc bardzo stare rody.

Tytoń zastąpi masło

Brak tłuszczów jadalnych w Niemczech

nie w ostatnim czasie propagowanych na rynku polskim.

„Drobna omyłka”

Powstańcy hiszpańscy zwrócili się do wszystkich obywateli z prośbą o datki na rzecz wyzwolenia kraju z pod czerwonych rządów. Dawali do zrozumienia, że kto nie może stanąć w szeregach walczących, musi wesprzeć ruch bodaj ofiarą pieniężną.

Na apel odpowiedzieli wszyscy, dając na ogół więcej, niż się spodziewano. Ale znaleźli się też bogaci skąpcy, którzy chcieli wyinać się jak najmniejszym kosztem, to też pewna milionerka przysłała teraz na fundusz powstańców czek na 250 pesetów (około 120 złotych).

Następnego dnia zawiązał się w jej mieszkaniu jakiś elegancko ubrany pan. Podziękował on najpierw za ofiarę na ruch narodowy, lecz natychmiast dodał, że kierownictwo akcji nie może, niestety, tego celu przyjąć, gdyż jest mylnie wystawiony. „Pani — oświadczył — zapomniała o dodaniu trzech zer, to też będziemy bardzo obowiązani za naprawienie tego błędu”.

Skąpa niewiasta zrozumiała i natychmiast wystawiła nowy czek, ale już na sumę 250 tysięcy pesetów.

NAGIA DEPESZA!... PILNA SPRAWA!...

SPÓCNIENIE GROZI CI KŁOPEM,

LEZ SZYBKO MIJA TWA OBAWA,

GDYŻ WIESZ, ŻE ZDĄŻYSZ SAMOŁOTEM.

